

Privatskolernes fremmarch i land og by

Flere børn fra eliten går på privatskole - også uden for storbyerne

Siden 2009 er andelen af børn, der går på fri- eller privatskole steget. Blandt eleverne i 1. klasse gik 18 procent på privatskole i 2019, mens det i 2009 gjaldt 13 procent. I 8. klasse er andelen steget fra 16 til 21 procent. Stigningen er primært sket uden for de store byer, og analysen viser også, at der på tværs af landet er tale om store sociale forskelle på, hvem der vælger folkeskolen fra og fri- eller privatskolerne til. Både på landet og i byen er det oftere børn fra overklassen og den højere middelklasse, der går på privatskole.

af chefanalytiker **Mie Dalskov Pihl**
& analytiker **Cathrine Falbe Pedersen**

12. august 2020

Analysens hovedkonklusioner

- Over hele landet er andelen af elever, der går på fri- eller privatskole, steget siden 2009. Stigningen har dog været størst uden for de store byer.
- Udviklingen er sket samtidig med, at der er lukket folkeskoler i store dele af Danmark. Siden 2007 er hver femte folkeskole forsvundet.
- Ser man på eleverne i 1. klasse, har udviklingen betydet, at der nu er relativt flere børn, der går på privatskole i landkommunerne end i hovedstadskommunerne. I 2019 var det hver sjette elev i 1. klasse i hovedstadskommunerne, der gik på privatskole, mens det var hver femte i landkommunerne.
- Det er især børn fra overklassen og den højere middelklasse, der går på privatskole. Det er en landsdækkende tendens.
- Den stigende andel, der vælger fri- og privatskolerne uden for storbyerne, er primært er drevet af børn fra overklassen og den højere middelklasse.

Kontakt

Chefanalytiker

Mie Dalskov Pihl

Tlf. 33 55 77 20

Mobil 26 20 40 36

md@ae.dk

Kommunikationskonsulent

Jakob Esmann

Mobil 28 33 80 69

je@ae.dk

Flere børn fra eliten går på privatskole – også uden for storbyerne

AE har undersøgt udviklingen i, hvor mange børn der går på privatskole, dvs. fri- og privatskole, og hvor mange der går i folkeskole. Derudover har vi undersøgt udviklingen i, hvilke forældre der sender deres børn udenom folkeskolen og i en privat grundskole.

Andelen af elever, der går på fri- eller privatskole, er undersøgt på kommunetyper alt efter skolernes beliggenhed. Kommunerne er inddelt i fem typer af kommuner; hovedstadskommuner, storbykommuner, oplandskommuner, provinsbykommuner og landkommuner. Hermed er det undersøgt, om der er forskel på, hvor mange elever der går på fri- eller privatskole, når man ser på skoleelever i byen eller på landet. Kommunetypeinddeling er beskrevet nærmere i boks 1 nedenfor. I analysen har vi fokuseret på skoleelever i 1. klasse og 8. klasse.

Boks 1. Kommunetypeinddeling

Danmarks Statistik inddeler landets 98 kommuner i 5 grupper (hovedstads-, storby-, provinsby-, oplands- og landkommuner) ud fra 2 parametre

- I) antallet af indbyggere i kommunens største by
- II) tilgængeligheden af arbejdspladser

Hovedstadskommuner omfatter kommuner med en meget høj jobtilgængelighed fx Hvidovre og Frederiksberg kommuner.

Storbykommuner er de kommuner, hvor den største by i kommunen har mere end 100.000 indbyggere, og som ikke er en hovedstadskommune. De tre storbykommuner er Aarhus, Aalborg og Odense kommuner.

Provinsbykommuner er kommuner, hvor antallet af indbyggere i den største by er mere end 30.000. Fx er Randers og Køge kommuner begge provinsbykommuner.

Kommuner med færre end 30.000 indbyggere inddeles i hhv. land- og oplandskommuner afhængigt af om jobtilgængeligheden er lav eller ej. Oplandskommuner, som har en relativt høj jobtilgængelighed, men ingen større byer, dækker fx Rebild og Assens kommuner, mens fx Odsherred og Aabenraa kommuner karakteriseres som landkommuner.

Danmarks Statistiks dokumentation for kommunegruppeinddelingen findes her: <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/nomenklaturer/kommunegrupper>

På tværs af hele landet er der siden 2009 kommet flere familier, som vælger at sende deres børn i en fri- eller privatskole frem for folkeskolen. Det er et mønster, som går igen for både elever i indskolingen og udskolingen.

I 2009 gik færre end hver syvende elev i 1. klasse på en fri- eller privatskole, mens det i 2019 gjaldt mere end hver sjette elev i 1. klasse.

Ser man på den tilsvarende udvikling for eleverne i 8. klasse, så er det gået fra, at omkring hver sjette til mere end hver femte elev går på en fri- eller privatskole. På landsplan er andelen af elever i en privat grundskole steget med hhv. 4,5 og 5,4 procentpoint.

Tabel 1. Andel elever i grundskolen fordelt på folkeskole og privatskole, procent

	1. klasse		8. klasse	
	Folkeskolen	Privat- og friskoler	Folkeskolen	Privat- og friskoler
2009	86,8	13,2	84,1	15,9
2019	82,3	17,7	78,7	21,3

Anm: Se boks 1 for metode. Andelen er beregnet pba. afrundede tal.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Figur 1a og 1b samt tabel 2 illustrerer andelen af elever i en privat grundskole i henholdsvis 1. og 8. klasse i hvert af årene 2009 og 2019 fordelt på kommunetype. Det ses, at andelen af elever i 1. klasse på fri- eller privatskole i oplandskommuner, provinskommuner og på landet (17-20 procent) nu er større eller på niveau med andelen i storbyerne og hovedstaden (15-17 procent). Andelen i landkommunerne har nu overhalet andelen i hovedstaden. For eleverne i 1. klasse er privat- og friskolerne således et større fænomen i landdistrikterne end i hovedstaden.

Blandt eleverne i 8. klasse er andelen af elever på fri- eller privatskole steget markant i oplands-, provinsby- og landkommunerne, så andelen her ligger på niveau med hovedstaden og storbyerne.

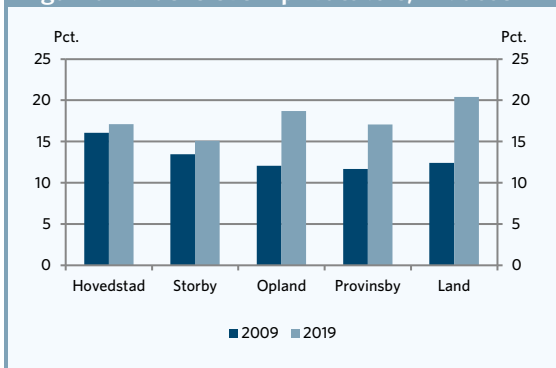
Både blandt eleverne i 1. og 8. klasse har stigningen i andelen, der vælger fri- eller privatskole, været størst uden for Hovedstaden og storbyerne. Land-, provinsby- og oplandskommuner står for de største stigninger.

Tabel 2. Andel af elever i grundskole fordelt på folkeskole og privatskole efter kommunetype

		1. klasse		8. klasse	
		Folkeskolen	Privat- og friskoler	Folkeskolen	Privat- og friskoler
2009	Hovedstadskommune	84,0	16,1	81,2	18,8
	Storbykommune	86,6	13,4	84,6	15,4
	Oplandskommune	87,9	12,0	84,3	15,7
	Provinsbykommune	88,3	11,7	83,9	16,1
	Landkommune	87,6	12,4	86,9	13,1
2019	Hovedstadskommune	82,9	17,1	77,5	22,5
	Storbykommune	84,9	15,1	81,6	18,4
	Oplandskommune	81,4	18,7	77,8	22,2
	Provinsbykommune	82,9	17,1	78,3	21,7
	Landkommune	79,6	20,4	79,9	20,1

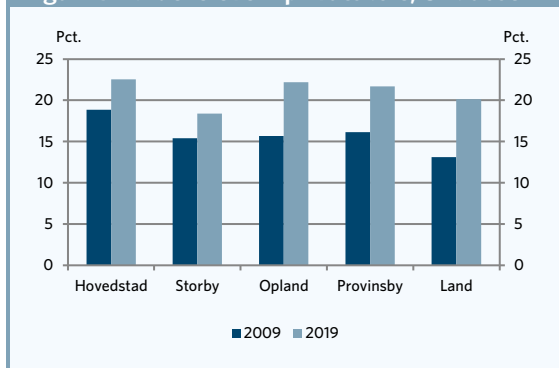
Anm.: Se boks 2 for metode. Nærmere beskrivelse af kommunegruppeinddeling fremgår af boks 1. Skolens beliggenhedskommune.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Figur 1a. Andel elever i privatskole, 1. klasse

Anm.: Se boks 2 for metode.
 Kilde: AE pba. Danmarks Statistiks registre.

Figur 1b. Andel elever i privatskole, 8. klasse

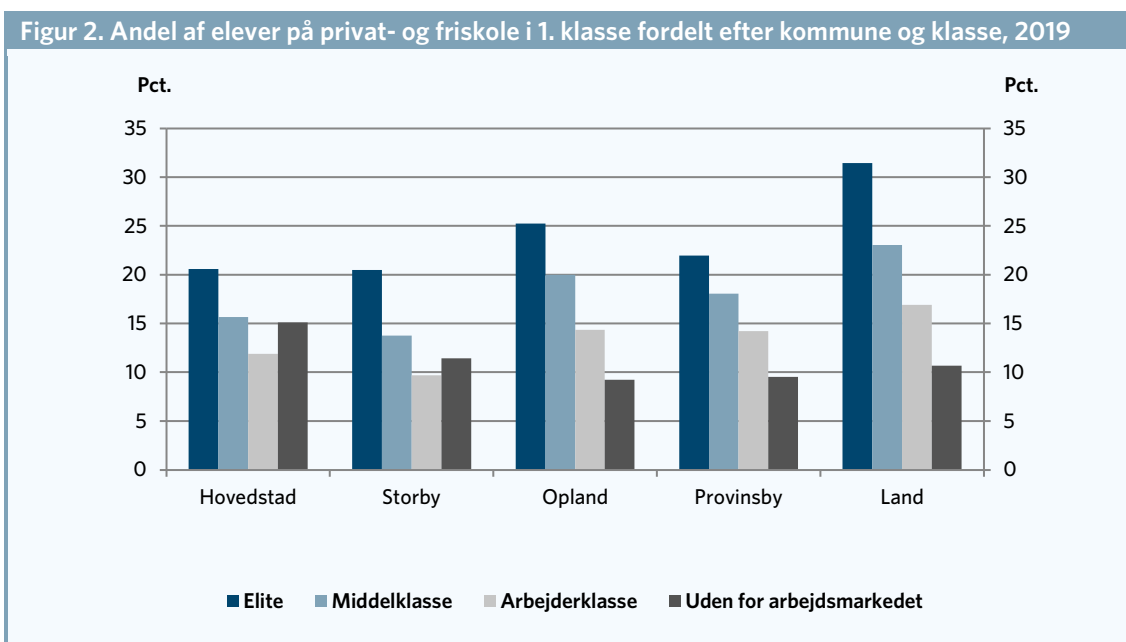

Anm.: Se boks 2 for metode.
 Kilde: AE pba. Danmarks Statistiks registre.

Stor social forskel på hvem der går på privatskole

Det er især børn fra eliten, dvs. overklassen og den højere middelklasse, der går på fri- eller privatskole. Det er en tendens, der ses i alle kommunetyper, men i landkommunerne er det mest udtalt. Blandt børn fra eliten er det omkring hver tredje i landkommunerne, der går på fri- eller privatskole, når man ser på 1. klassestrin, jf. figur 2.

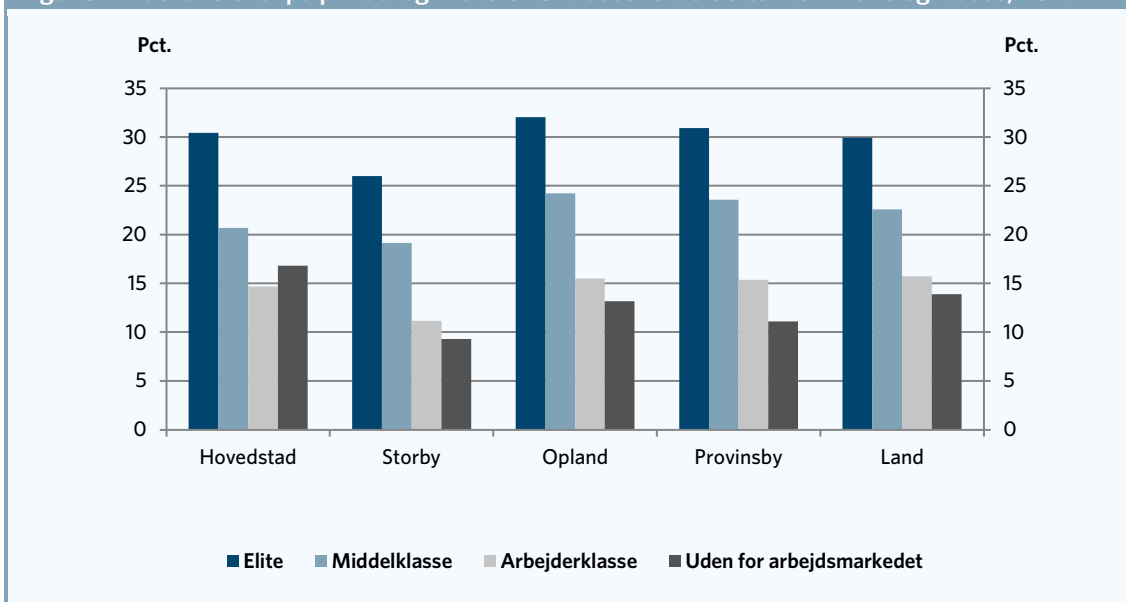
Det ses også, at andelen af elever fra middelklassen og arbejderklassen, der går på privatskole, er større uden for de store byer end i storbyerne og Hovedstaden. Men som figur 2 viser, så er billedet dog fortsat sådan, at der uanset typen af kommune er stor forskel på andelen af børn fra de forskellige sociale klasser, der går på fri- eller privatskole. I landkommunerne er andelen af børn på privatskole næsten dobbelt så høj, når man ser på børn fra overklassen eller den højere middelklasse (31,5 pct.) sammenlignet med andelen blandt børn af arbejderklassen (17 pct.).

Anm.: Se boks 2 for metode. Andelen er beregnet pba. afrundede tal. Skolens beliggenhedskommune
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Samme sociale profil ses i 8. klasse. Forskellene mellem kommunetyperne er lidt mindre, men i alle kommunetyper ses, at børn i de højere sociale klasser i langt større grad går på fri- eller privatskole end børn fra fx arbejderklassen og eller som har forældre uden for arbejdsmarkedet.

Figur 3. Andel af elever på privat- og friskole i 8. klasse fordelt efter kommune og klasse, 2019

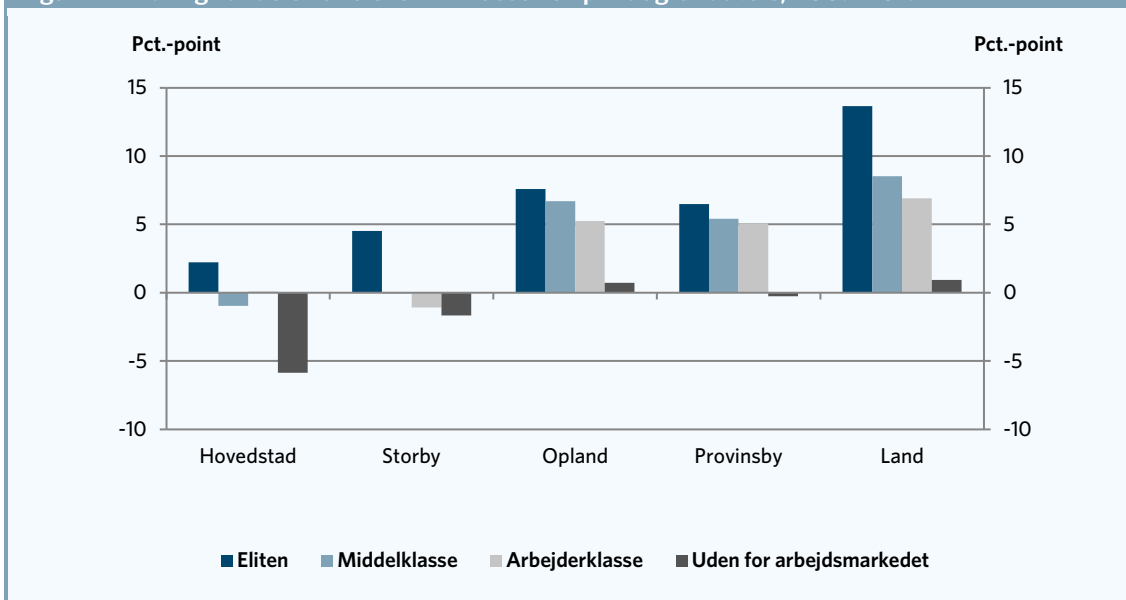

Anm.: Se boks 2 for metode. Andelen er beregnet pba. afrundede tal. Skolens beliggenhedskommune
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

At det er eliten, som oftere sender deres børn udenom folkeskolen, er kun blevet endnu mere udtalt de seneste 10 år, jf. figur 4 og 5.

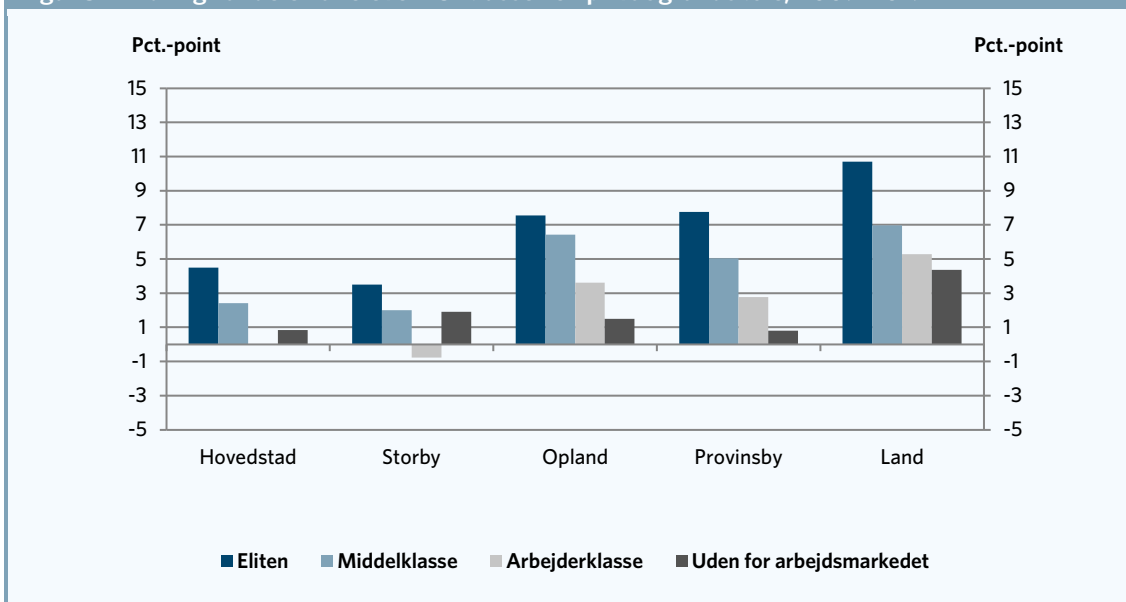
I oplands-, provinsby- og landkommuner, hvor andelen af elever på fri- eller privatskole er steget mest, er stigningen større des højere socialklasse. Der har også været en stigning i andelen af børn fra arbejderklassen og middelklassen, men stigningen er større for børn, der er vokset op i eliten.

Figur 4. Ændring i andelen af elever i 1. klasse i en privat grundskole, 2009-2019

Anm.: Se boks 2 for metode. Andelen er beregnet pba. afrundede tal.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Figur 5. Ændring i andelen af elever i 8. klasse i en privat grundskole, 2009-2019

Anm: Se boks 2 for metode. Andelen er beregnet pba. afrundede tal.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Tabel 3. Forskel i andel elever i private grundskoler efter kommunetype og klasse

Kommunetype	Familiens socialklasse	1. klasse	8. klasse
		Ændring 2009 - 2019, pct.-point.	
Hovedstadskommune	Elite	2,2	4,5
	Middelklasse	-1,0	2,4
	Arbejderklasse	0,1	0,0
	Uden for arbejdsmarkedet	-5,9	0,8
Storbykommune	Elite	4,5	3,5
	Middelklasse	-0,1	2,0
	Arbejderklasse	-1,1	-0,8
	Uden for arbejdsmarkedet	-1,7	1,9
Oplandskommune	Elite	7,6	7,5
	Middelklasse	6,7	6,4
	Arbejderklasse	5,2	3,6
	Uden for arbejdsmarkedet	0,7	1,5
Provinsbykommune	Elite	6,5	7,8
	Middelklasse	5,4	5,0
	Arbejderklasse	5,1	2,8
	Uden for arbejdsmarkedet	-0,3	0,8
Landkommune	Elite	13,7	10,7
	Middelklasse	8,5	7,0

	Arbejderklasse	6,9	5,3
	Uden for arbejdsmarkedet	0,9	4,4
Hele landet	Elite	5,0	6,2
	Middelklasse	4,2	4,9
	Arbejderklasse	3,9	2,7
	Uden for arbejdsmarkedet	-1,9	1,6

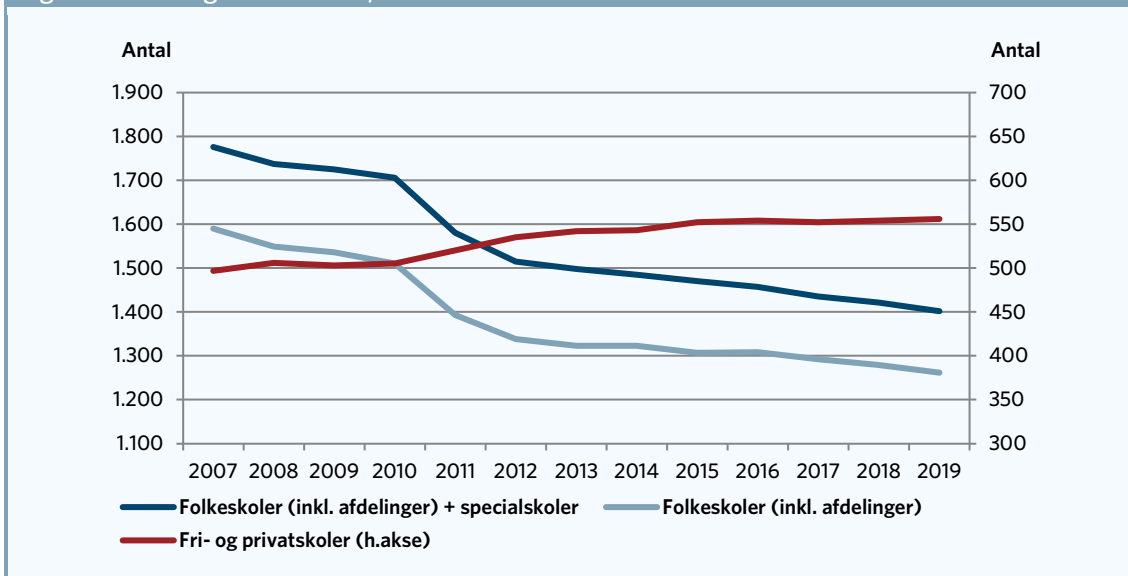
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Mange lukkede folkeskoler har skubbet bag på udviklingen

Siden 2007 er antallet af folkeskoler reduceret kraftigt, som det ses af figur 6, som er lavet på baggrund af tal fra Børne- og Undervisningsministeriet. Antallet af folkeskoler (ekskl. specialskoler) er faldet fra ca. 1.600 til 1.260, hvilket svarer til et fald på 21 pct. Modsat går det antallet af fri- og privatskoler, som sideløbende som er steget fra knap 500 til 550. Det er en stigning, som svarer til 10 pct.

En tidligere [AE-analyse](#) kortlagde lukningerne af folkeskoler. Analysen viste, at skolelukningerne hovedsageligt er koncentreret i provinsen og i landområder. De mange skolelukninger i Danmark har skubbet bag på privatskolernes fremmarch i landområderne. Som analysen her har vist, så er det typisk velstillede børn, der går på privatskole, og det er altså også mønstret i provinsen og på landet.

Figur 6. Udvikling i antal skoler, 2007-2019

Anm. Antallet af folkeskole omfatter også afdelinger, dvs. afdelinger, som ligger på en anden matrikel end den juridiske enhed, også tæller med i denne opgørelse. Denne opgørelsesmåde afviger fra, hvad folkeskoleloven betragter som en skole, men harmonerer bedre med, hvad der typisk af borgere og elever betragtes som en skole. Tallene bygger på en aktivitetsbaseret opgørelse på baggrund af institutionsregistret, som fx er påvirket af, hvordan man har indberettet eleverne.

Kilde: AE på baggrund af Børne- og Undervisningsministeriet.

Folkeskolen er et stykke infrastruktur, der skal styrkes

Folkeskolen er et vigtigt stykke infrastruktur. Det gælder både i lokalsamfundet, hvor skolen ofte er et samlingspunkt for det sociale og kulturelle liv i fx en landsby, men det gælder også skolen som institution, hvor børn mødes på tværs af sociale lag og sikrer sammenhængskraft, fordi direktørens datter går i klasse med kontanthjælpsmodtagerens søn.

Som analysen her viser, så er tendensen, at folkeskolen har tabt terræn i hele landet. Privatskoler er ikke kun et fænomen i storbyen, men i høj grad også en faktor i provinsen og på landet. I takt med, at folkeskoler er lukket eller slået sammen, er folkeskolen flere steder blevet udfordret og valgt fra til fordel for privatskolerne.

Det er afgørende, at vi som samfund sikrer kvaliteten af vores folkeskole, så folkeskolen igen bliver valgt til af familierne og ikke valgt fra. Folkeskolen skal være det naturlige valg for alle børn og familier i hele Danmark.

Boks 1. Sådan har vi gjort

AE har undersøgt hvor stor en andel af børnene i 1. og 8. klasse i grundskolen, der er elever i folkeskolen hhv. en privat grundskole i 2009 og i 2019. Antallet af elever er opgjort ud fra elevregistret (KOTRE) den 1. oktober i året. Oplysningerne vedr. skoletypen findes herefter ved at koble elev- og institutionsregistret. Privat- og friskole samt kommunal folkeskole defineres ud fra skolens institutionstype; hvorvidt det er en folkeskole eller en privat grundskole.

Analysen er begrænset til kun at omfatte børn i familier, som kan inddeles i de fem overordnede socialklasser; overklasse, højere middelklasse, middelklasse, arbejderklasse og klassen uden for arbejdsmarkedet. Der ses således bort fra familier, hvor begge forældre fx er studerende. Familiens klasse opgøres som den højeste klasse hos de(n) forældre. en elev bor med. Fx vil et barn af et par, hvor den ene er i arbejderklassen og den anden er i den højere middelklasse, tilhøre den højere middelklasse. En definition af hver af de sociale klasser kan findes i AE's temapublikation 'Din klasse følger dig gennem livet', som kan findes på http://www.ae.dk/files/dokumenter/publikation/temapublikation_din-klasse-foelger-dig-gennem-livet_endelig.pdf.

Bilag.
Bilagstabel 1. Antal elever i grundskolen fordelt på kommunetype i 2009 og 2019

		1. klasse			8. klasse		
		Kommunal grundskole	Privat grundskole	Total	Kommunal grundskole	Privat grundskole	Total
2009	Hovedstadskommune	12.040	2.300	14.330	11.510	2.670	14.180
	Oplandskommune	9.340	1.280	10.630	9.630	1.790	11.430
	Provinsbykommune	12.650	1.670	14.320	13.050	2.510	15.560
	Landkommune	10.860	1.540	12.400	12.470	1.880	14.350
	Storbykommune	5.540	860	6.400	6.150	1.120	7.270
	Hele landet	50.430	7.640	58.070	52.810	9.970	62.780
2019	Hovedstadskommune	12.660	2.610	15.270	11.930	3.470	15.400
	Oplandskommune	7.230	1.660	8.880	8.590	2.450	11.040
	Provinsbykommune	10.740	2.210	12.950	12.040	3.330	15.370
	Landkommune	7.970	2.040	10.010	9.950	2.510	12.460
	Storbykommune	5.580	990	6.570	5.820	1.310	7.130
	Hele landet	44.170	9.520	53.680	48.320	13.060	61.390

Anm: Se boks 1 for metode. Antallet af elever er afrundet til nærmeste 10'er.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.